

Šagi negdje našao kao i ja. Šteta je samo što nije proveo tekstovne kritike! U svim liturgijskim tekstovima značenje je ili jasno ovakvo kako sam naveo ili je nejasno. Ali znamo da treba nejasna mjesta tumačiti prema jasnima, a ne obrnuto!

Prema tome vrijeme bi već bilo da otpadnu nemoguće gramatičke nevolje u našim euharistijskim molitvama.

Poslao sam gornje bilješke i »Kršćanskoj sadašnjosti« kod koje postoji odbor za prevođenje liturgijskih tekstova. Molio sam da mi odgovori, ali se ušutjela. Stoga sam i odlučio ove bilješke javno iznijeti. Koji su tekstovi što bi ih **osobito** trebalo ispraviti?

Najgori je tekst u trećoj euharistijskoj molitvi koja glasi ovako: »... uze kruh, tebi zahvali, tebe blagoslovi, razlomi i dade...« Gramatički ovo znači da razlomi Boga Oca i da njega dade učenicima. Ista je nevolja s kaležom u trećem i četvrtom kanonu! Onaj »tebe« je čisto povlađivanje spomenutoj dvojici naših učenjaka koji nisu proveli tekstovnu kritiku nego samo vanjske okolnosti kao i činjenicu odakle riječ »benedicere« u ovim tekstovima potječe, a zaboravili su provjeriti ima li ona u tim tekstovima uistinu značenje koje joj oni imputiraju. Uostalom »Didache« je tekst prvih kršćana koji su bili židovski nastrojani! Osim toga kod literarnih ili književnih vrsta moramo uvijek pripaziti kakvo je značajne riječ imala u ono vrijeme kad je dotična vrsta npr. euharistijska molitva bačena na papir, a ne kako je imala 500 godina prije ili kasnije. Budimo, dakle, vjerni tekstovima euharistijskih molitava kako oni glase.

Predlažem, dakle, da se onaj »tebe« u euharistijskim molitvama jednostavno izbaciti kako bi tekst bio ne samo našem puku razumljiv i podnošljiv, nego i točno preveden, a ne povlađivanje nekim učenim, u sebi točnim pretpostavkama, ali takvim koje s dotičnim smislom teksta uopće nemaju nikakve veze.

RADOGOST GRAFENAUER

LITURGIJSKI KULT SV. NIKOLE TAVELICA

Kanonizacija sv. Nikole jedinstven je religiozni događaj od osobitog značaja za cijeli hrvatski narod. Da shvaća važnost ovog događaja, narod je pokazao prigodom slavlja u Rimu i u Šibeniku.

Svima nam je očigledno da je završila jedna etapa u kultu našeg sveca i da započinje druga. Do kanonizacije je bilo dozvoljeno i širilo se na različite načine privatno štovanje, a liturgijsko je bilo vrlo organičeno. Privatno štovanje pojedinaca i pojedinih zajednica treba zadržati i unapređivati, a liturgijskom se štovanju sada poslije kanonizacije **otvaraju najšire mogućnosti.**

Koje su to mogućnosti? Nije mi poznato da je itko u našoj javnosti na to skrenuo pažnju. Ovi reci žele to pitanje naglasiti i iznijeti nekoliko smjernica za odgovor.

1. U cijeloj Crkvi i franjevačkom redu

Kao i svi kanonizirani sveci sv. Nikola Tavelić je **upisan u Rimski martirologij.** A prema liturgijskim zakonima svecima upisanim u Martirologij može se iskazivati liturgijski kult na cijelom svijetu. To znači konkretno:

— Može se njemu na čast moliti **časoslav.** Cjelokupna dnevna služba ili pojedini časovi. Ono što nema posebno kao na dane svetih **mučenika.**

— Može se u okviru liturgijskih zakona držati prigodna (votivna) **Misa.** Sama svećenikova pobožnost ili kojeg pojedinog vjernika dovoljan je razlog da to bude kada je u kalendaru neobvezatan spomen ili ferija preko godine. Radi pobožnosti cijele sakupljene zajednice može to biti i na dane kad je u kalendaru obvezatan spomen. O tome sudi upravitelj crkve ili sami misnik.

Njegovim se imenom mogu nazivati oltari, crkve, redovničke zajednice i provincije. Također ga se može uzeti da bude zaštitnik (patronus). U smislu br. 28. i 34. Instrukcije Sv. Zbora za bogoštovlje od 24. lipnja 1970. to jedno i drugo je dozvoljeno za svece a nije dozvoljeno za blaženike bez posebne dozvole sv. Stolice.

Da li će ime sv. Nikole Tavelića biti unesedno u kalendar cjelokupne Crkve i u litanije svetih, treba da prosudi vrhovna crkvena vlast.

Kako je sv. Nikola bio frajnevaca, dolikuje da se u franjevačkom redu posebno štuje. No spomenuta instrukcija (br. 17) određuje da se u onim redovima koji imaju mnogo svetaca — a u tom se upravo ističe franjevački red — izaberu samo neki koji imaju veće značenje za cijeli red. U vidu kanonizacije koja je imala naskoro uslijediti, na prijedlog niže potpisanog kao člana komisije za reformu ka-

lendara franjevačkog reda, u ožujku prošle godine određeno je da se sv. Nikola Tavelić svetkuje kao **neobvezatni spomendan** u redu male braće, konventualaca, kapucina i samostanskih trećoredaca.

2. U hrvatskom narodu

Ono što je predviđeno ili odobreno za cijelu Crkvu dolikuje da se prije svega provodi kod nas u Hrvatskoj, tim više što je to naš prvi i jedini kanonizirani svetac. Motu proprio o reformi kalendara od 14. veljače 1969, br. 49. određuje: »Pojedine Crkve neka na osobit način štiju svoje vlastite svece«. Ta odredba dopunja ono što određuje koncilska liturgijska konstitucija da se u kalendaru cijele Crkve ostave imena samo onih svetaca »koji imadu posebno značenje za cjelokupno kršćanstvo« (br. 111).

Što konkretno?

Dozvoljeno je, a dolikuje da se i provede, da se **njegovo ime unese u litanije svetih**, u litanije Uskrasnog bdjenja i u litanije kod obreda posvećenja i svećanih blagoslova, kod ređenja i redovničkog zavjetovanja. Za pojedine slučajeve to unošenje u litanije spada na upravitelja crkve. Da to bude permanentno za teritorij cijele Hrvatske, može odrediti Biskupska konferencija. Mislim da je dovoljno staviti zaziv »Sveti Nikola, moli za nas« bez prezimena, jer u litanijama nema ni jednog drugog Nikole. Liturgijski propisi određuju da se taj zaziv stavi na odgovarajućem mjestu »suo loco«. To mjesto je u litanijama svetih iza imena sv. Tome Becketa, a u litanijama Uskrasnog bdjenja, posvećenja i blagoslova iza imena sv. Lovre.

Najvažnije na što u ovom članku želim skrenuti pažnju naše hrvatske katoličke javnosti jest — da je dozvoljeno i dolikuje da se to ostvari, da se **njegovim imenom nazivlju oltari, crkve, redovničke zajednice i provincije**, da ga se izabere za **zaštitnika mjesta, gradova, biskupija, redovničkih zajednica i CJELOKUPNOG HRVATSKOG NARODA**. Ovo zdanje je posebno važno i aktualno, jer hrvatski narod kao cjelina nema do sada u liturgijskom smislu zaštitnika (patronus). To je tim važnije, jer je prigodom vanjske svetkovine u nedjelju do sada (dok je bio blaženik!) prema Kodeksu rubrika mogla biti njegova Misa, dok sada na protiv (premda je svetac!) u smislu najnovijih liturgijskih propisa može biti jedino ako je naslov crkve u dotičnoj

crkvi, ako je zaštitnik grada u cijelom gradu, ako je zaštitnik biskupije u svim crkvama u biskupiji izuzevši redovničke, i ako je zaštitnik naroda u svim crkvama na teritoriju cijelog naroda. Sada je naime dozvoljeno držati Misu u nedjelju od vanjske svetkovine jedino u slučaju ako bi ta svetkovina kad dođe u nedjelju imala prednost pred nedjeljom, a prema br. 59. propisa novog kalendara to su samo »sollemnitates et festa Domini«. Propis o Misi na izvanjsku svetkovinu u nedjelju ovdje je vrlo aktualan. Stoga ga donosim doslovno na latinskom: »Ad bonum pastorale fidelium procurandum, in dominicis per annum, licet eas celebrationes agere, quae infra hebdomadam occurrunt, quaeque ipsorum fidelium pietati sunt acceptae, **dummodo hae in tabula praecedentiae ipsi dominicae praeponantur.** De his celebrationibus dici possunt omnes Missae, quae concurrente populo celebrantur« (Normae de anno liturgico et de calendario, n. 58).

Da potaknem cijeli hrvatski narod na razmišljanje a kompetentne na donošenje odluke iznosim ovdje liturgijske propise koji se na ovo odnose:

»Za zaštitnika naroda, pokrajina, biskupija, mjesta, redovničkih obitelji, družba i moralnih osoba mogu se izabrati samo sveci, to jest oni koji se pod tim nazivom propisno štiju.

Što se tiče liturgijskog svetkovanja, ono pripada samo zaštitnicima izabranim i postavljenim po drevnom štovanju ili od pamtivijeka prihvaćenim. Ostalim pak, koji se nazivlju zaštitnici u širem smislu iz čiste pobožnosti, ne pripada nikakvo liturgijsko pravo.

Zaštitnika treba da **izabere kler i narod**, a biskup ili druga zakonita crkvena vlast da odobri. Izbor i odobrenje treba da potvrdi Sveti zbor za bogoslužje.

Ako se radi o zaštitnicima reda ili družbe ili redovničke ustanove ili njihove provincije, izbor obavljen od onih na koje spada te odobren od zakonite vlasti redovničke obitelji, treba da potvrdi isti Sveti zbor za bogoslužje.

Glavni zaštitnik od sada neka bude jedan...

Zaštitnici nekoć postavljeni zbog posebnih povijesnih prilika, isto tako zaštitnici izabrani zbog izvanrednih događaja, npr. zbog kuge, rata ili druge nevolje, ili zbog posebnog a sada smanjenog štovanja, ubuduće neka se više ne štiju kao zaštitnici.« (Instrukcija o posebnim kalendarima i vlastitim službama, br. 28—33).

U koliko sv. Nikola bude izabran za zaštitnika, na onom području za koje je izabran treba njegovo ime staviti u kanon br. III (Usp. Missale Romanum 1970, Ordo Missae n. 114).

3. Liturgijski tekstovi

Bez obzira na to da li će sv. Nikola biti izabran kao zaštitnik ili ne, potrebno se pobrinuti za vlastite tekstove Mise i Časoslova, jer će njegovo ime u svakom slučaju biti u kalendarima svih biskupija i redova.

U vezi s izborom i sastavljanjem liturgijskih tekstova evo nekoliko najnovijih propisa:

»Kod izmjene vlastitih tekstova Misa neka se prikladno razlikuju tekstovi, koji spadaju na Misal od onih koji spadaju na lekcionar.

Na Misal spada: antifona za ulaz, zborna molitva, molitva nad prinosima, predslavlje, antifona za pričest, molitva poslije pričesti. Ovima se može dodati svečani blagoslov ili molitva nad pukom.

Namjena je antifone za ulaz uvesti duh onih koji su se skupili u značenje svetkovine. Sadržaj ima biti takav da se može i čitati, kad se ne pjeva, dapače takav, da ga svećenik može upotrijebiti kao osnovu za napomenu na početku. Antifona za pričest mora na neki način označivati svezu s euharistijskim otajstvom.

Od molitava, samo zborna molitva ima izravni odnos sa svecem, koji se slavi; dobro je, da istakne vlastitu narav samoga sveca, uvid u njegov duhovni život ili u njegovu apostolsku djelatnost, izbjegavajući izraze, koji navode isto, npr. čudesa ili utemeljenje redovničke obitelji. Naprotiv, molitva nad prinosima i poslije pričesti izravno se odnose na euharistijsko otajstvo; ako se u njih umetne spomen sveca, to neka bude samo neizravno. U novom Rimskom misalu nalaze se primjeri i za molitve nad pukom i za svečane blagoslove, koji se u nekim danima ili prigodama mogu izreći prije konačnog blagoslova.

Predslavlje mora izražavati vlastiti sadržaj zahvale koji prožimlje Euharistiju u danima ili vremenima u kojima se samo predslavlje upotrebljava. Njegov stilski oblik nije prošnja, nego proslava Boga po Kristu Gospodinu zbog nekog posebnog pogleda na otajstvo spasenja.

U raspoređivanju vlastitih Časoslova i Misa, bilo s obzirom na opće uređenje, bilo s obzirom na načelo pisanja teksta i na naslove i na način označivanja knjiga Sv. Pisma ili djela svetih otaca, treba imati pred očima uzor, koji se nalazi u tipičnim izdanjima Časoslova i Misala, tiskanim bilo latinskim bilo narodnim jezikom.

Dolikuje da se kod tiskanja Misala i Časoslova za neki narod ili za šire područje uvrste na svom mjestu među svetkovine općeg kalendara one svetkovine koje su vlastite čitavom narodu ili širem području; a one koje su vlastite samo nekom njihovu dijelu, npr. kraju ili biskupiji, neka se stave u posebni dodatak.

Da bi se prikladno mogli obraditi tekstovi, koje u Misi i u Časoslovu treba pjevati, neka se navedu zgodni napjevi, koji se mogu upotrijebiti, pazeći na propise, koji vrijede za način izvođenja svakog pjevanja i mogućnost da se jedan tekst zamijeni drugim. A što se tiče Mise, neka se navede psalam koji se ima pjevati kod ulaza i kod pričesti, te antifona i psalam koji se imaju pjevati na prikazanju« (Instrukcija o posebnim kalendarima i vlastitim službama, br. 39—40 i 45—47).

Svi se ti propisi odnose ne samo na liturgijsko štovanje sv. Nikole Tavelića nego i na druge vlastite svetkovine cijelog hrvatskog naroda i pojedinih biskupija i redova.

Dosadašnji kalendari i dosadašnji tekstovi moraju se revidirati kroz **pet godina** (Instrukcija o posebnim kalendarima i vlastitim službama, br. 4). Ako želimo da doista bude sve uređeno kroz pet godina, treba početi odmah danas.

Fra Jure RADIĆ

R. Schnackenburg

K R I S T O V O R O D E N J E

bez mita i legende

Izuzev male iznimke, naše je vrijeme zbrisalo Božićnu romantiku. Tajanstvena Betlehemska štalica i nebeskim sjajem obasjano polje s pastirima, kao da više ne pristaju u duhovni pejzaž današnjice. Pod svjetlom reflektora gubi se čar svete noći. Više nas ne diraju legende koje govore o tome kako su se one noći sve stvari nekako čudesno bile